

## איראן באמריקה הלטינית

דני סיטרינוביץ | 30 ביולי, 2024 | גיליון 1885

**במהלך השנים האחרונות הרחיבה איראן את אחיזתה המדינית, הביטחונית והכלכלית באמריקה הלטינית, תוך ניסיון לנצל לטובתה את השינויים הפוליטיים ביבשת ובראשם עלייתן של מפלגות השמאל. ללא פעולה מתואמת של ארצות הברית ושאר ידידותיה ביבשת, ההתפשטות האיראנית בה עלולה להתרחב באופן שיאיים על אינטרסים יסודיים של ישראל באזור זה.**

[העימות הפומבי](#) בין ארגנטינה לאיראן סביב ההוצאה מחוץ לחוק בארגנטינה את ארגון חמאס, תוך הדגשת הקשר בינו לבין המשטר האיראני, לא צריך להפתיע איש. ממשלו של הנשיא חאוור מילי הינו תומך נלהב של ארצות הברית וישראל, ומכיר היטב ומקורב את הנזקים שגורמת פעילותו של הטרור האיראני. כך, הממשל בארגנטינה עודנו מאשים את איראן באחריות לפיגועים בשגרירות הישראלית בבירה בואנוס איירס (1992) וכן בבניין הקהילה היהודית ה-AMIA (1994), אולם, בניגוד מוחלט לממשלים קודמים במדינה, הממשל הנוכחי מוכן להתייבב מול איראן וציר ההתנגדות, ולא מוכן "לטאטא את הבעיה מתחת לשטיח". לא מדובר רק בהחלטה לגבי חמאס, אלא גם בניסיונות הארגנטינאים להביא להסגרתו של שר הפנים האיראני אחמד וחידי, שנאשם כמעורב באותם פיגועים מלפני 30 שנה, כחלק מהמאמץ הכולל של ממשל חביאר מילי להביא את האחראים על פיגועים אלו לדיון.

ניתוח מערכת היחסים בין איראן לבין מדינות רבות באמריקה הלטינית מחדד את ייחודיותה של המדיניות הארגנטינאית ביחס לאיראן כיום, ואף היותה נדירה. במיוחד מאז תחילתו של ["הנל הורוד"](#) ברחבי היבשת, איראן הגבירה משמעותית את פעלתנותה במרכז ודרום אמריקה ועוד ועוד מדינות בחרו להדק את היחסים עימה. טהראן מזהה את אותם משטרים שבהם עלו לשלטון מפלגות שמאל ככאלו שניתן לעבוד עימם כדי להצר את ההשפעה האמריקאית ולפגוע בניסיונות של מדינת ישראל להרחיב את האחיזה המדינית והביטחונית שלה בהן.

עובדה זו הולמת את התפיסה הרחבה של איראן, שבמסגרתה היא נכונה לעבוד עם כל מי שמוכן לאחד כוחות נגד ההשפעה המערבית באשר היא. זו הסיבה שאיראן, מדינה תיאוקרטית, קרי מדינה שבה האסלאם השיעי היא הערך העליון, מוכנה לשתף פעולה עם משטרים חילוניים ואפילו מרקסיסטים, אשר בינם ובין דת אין דבר וחצי דבר. זאת ועוד, בראי איראן, המאבק של מדינות אמריקה הלטינית לשחרור מ"הכובש הזר" המערבי דומה מאוד למאבק שלה נגד המערב, ולכן מדובר ב-like minded states, שרב המשותף להן.

קונקרטי, איראן משקיעה את מאמציה המדיניים והביטחוניים במספר מדינות מפתח ביבשת, בראש ובראשונה ונצואלה, הנחשבת בראי איראן למרכז הפעילות (HUB) שלה ביבשת, ואשר יחסי שתי המדינות הללו כוללים, לצד פעילות דיפלומטית משותפת, גם מערכת יחסים ביטחונית ענפה שבבסיסה סיוע צבאי משמעותי (כטב"מים, ספינות), שאיראן מגישה לוונצואלה.

ונצואלה אינה המדינה היחידה שאיראן משליכה עליה את יהבה. בוליביה נחשבת גם היא "מדינה עולה" בכל הנוגע להשפעה האיראנית בה. [ההסכם הביטחוני שהמדינות חתמו](#) בחודש יולי 2023 ואשר כולל בין השאר מכירת כטב"מים וספינות נהר למשטר הבוליביאני, וכן שיתוף פעולה בתחום הסייבר ואימונים צבאיים משותפים, מעיד על עומק שיתוף הפעולה המתפתח בין טהראן ללה פס, שהמשטר הנוכחי בבוליביה מבקש להרחיבו. בנוסף, איראן ממשיכה להעמיק את קשריה עם ניקרגואה וקולומביה, שם היא מבקשת לנצל את שלטונו של הנשיא גוסטבו פטרו, אשר נחשב מתנגד קולני ונחוש כנגד השפעה המערבית על מדינתו, ואף ממשיכה לפעול להרחבת שיתוף הפעולה עם קובה, בעיקר בתחום הכלכלי והטכנולוגי.

מעל לכל, טהראן מכוונת לשדרג משמעותית את יחסיה עם ברזיל, שאותה היא רואה כמדינת מפתח ביבשת. בראיית המשטר בטהראן, בחירת לואיז אינסיו לולה מהווה שינוי דרמטי במדיניותה של ברזיל, שאף באה לידי ביטוי בהצטרפות ל-BRICS. מבחינת איראן, נקרתה הזדמנות ייחודית להעמקתה של דריסת הרגל במדינת מפתח בכל הנוגע לרמתה הכלכלית והשפעתה מדינית. לצד זאת, טהראן גם מבקשת להרחיב את שליטתה והשפעתה על מאות אלפי המוסלמים השיעים שגרים ברחבי ברזיל. העובדה שבחזיל אפשרה [לאוניית הצי האיראני](#) לעגון בנמליה בשנה שעברה היוותה הוכחה לשינוי שחל בתפיסה של ברזיל את איראן ולהתחממות היחסים בין המדינות.

מלבד היתרונות הכלכליים והמדיניים הגלומים בהעמקת קשרים האלו, [מזימות הטרור](#) האיראניות שהתגלו בשנה האחרונה בפרו ובברזיל וכן השימוש הענף של איראנים בדרכונים בוליביאנים, מעידים שטהראן (ישירות או באמצעות האחיזה שיש לאנשי חיבאללה ביבשת), מבקשת לנצל את דריסת הרגל שלה ביבשת גם להיבטים אופרטיביים וקידום פעילויות טרור תוך השענות על אותן מדינות שהמשטר בהן הוא ידידותי לטהראן.

ביקוריו של אברהים ראסי בוונצואלה, ניקרגואה ובקובה בשנת 2023 איששו את החשיבות הרבה שאיראן רואה באמריקה הלטינית כחלק מניסיונה הרחב להדק את קשריה עם מדינות "הדרום הגלובלי", ובכך לשבור את הבידוד המדיני הסובב אותה. מותו של ראסי לא אמור לשנות מדיניות זו של איראן - הנשיא הנבחר מסעוד פזשכיאן כבר הצהיר על אודות רצונו להמשיך את מדיניותו זו של ראסי.

על רקע מגמה מטרידה זו, שמתחברת גם לניסיונות הסינים והרוסים לנצל את הוואקום ולהגביר את אחיזתן באמריקה הלטינית, בולט חוסר הפעלתנות של המערב, כולל ארצות הברית. כך, בהקשר האיראני דומה שהממשל עוסק, במיוחד מאז תחילת מערכת "חרבות

ברזל", בניסיון למנוע את פריצתה של מלחמה אזורית במזרח התיכון אבל מפגין פחות קשב לנעשה "בחצר האחורית שלו", בפרט לפגיעה בטווח ההשפעה שלו ביבשת.

ברם, ראוי לציין כי למרות "הגל הוורוד" ששטף את אמריקה הלטינית, במספר מדינות וביניהן ארגנטינה, אקוודור או גוואטמלה, נותרו או עלו משטרים פרו-מערביים אשר יכולים להוות עוגן לפעילות-נגד להשפעה האיראנית הגוברת ביבשת. מדינות אלו פועלות מתוך הבנה שאיראן והמדינות שנתמכו על ידה מהוות סכנה ביטחונית של ממש לכל מדינה הפועלת בשיתוף פעולה אסטרטגי עם ארצות הברית, ולכן התגברות הפעלתנות האיראנית מאיימת גם עליהן.

בהקשר הישראלי, ברור כי המערכה להגברת הלחץ על המשטר בטהראן אינה יכולה להתמקד רק במזרח התיכון ויש צורך להגביר את הלחץ על איראן גם על ידי בלימת חתירתה לביסוס השפעה מדינית וביטחונית באותם אזורים של ה"דרום הגלובלי" - אפריקה ואמריקה הלטינית. לשם כך, מדינת ישראל צריכה להדק את יחסיה עם אותן מדינות המתנגדות לאיראן. במידת האפשר, עליה לספק להן סיוע ביטחוני ומדיני, שיסייע להן להתמודד עם איראן ועם ארגון חיזבאללה, שפועל ביבשת בעצימות ובהכוונה איראנית בתחום הברחת הסמים ובגיוס גורמים מקומיים לביצוע פעולות טרור.

מעל לכל, על מדינת ישראל לעבוד בתיאום עם הממשל האמריקאי כדי להוציא לפועל תוכנית מסודרת להצרת הפעלתנות האיראנית באמריקה הלטינית. מידת ההשפעה והנוכחות של ארצות הברית ברבות ממדינות היבשת מהוות פלטפורמה נוחה להוצאתה לפועל של כל תוכנית שכזו.

בשורה התחתונה, התעלמות מפעולותיה של איראן באמריקה הלטינית מעמידה בסכנה לא רק אינטרסים של ישראל בלבד, אלא עלולה להוביל לכך שעוד מדינות תבקשנה להתנתק מדינית וכלכלית מישראל בשל הלחץ המופעל עליהן מצד איראן ומדינות נוספות. בנוסף, היא גם מעמידה בסכנה של ממש את אותן מדינות מעטות ביבשת, שעוד תומכות בישראל. ללא אסטרטגיה רחבה, שתכליתה להצר את פעולותיה של איראן, וללא תיאום ושיתוף פעולה עם הממשל האמריקאי וגורמים נוספים, דריסת הרגל של איראן במרחב זה תמשיך להתרחב.

---

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט